

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa / Gubernia Warszawska / Królestwo Polskie

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Zbiory Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego: Gabinet Numizmatyczny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

muzeum uczelniane, szkolne [uczelnie, szkoły]

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet Numizmatyczny był kolekcją o charakterze muzealnym tworzoną w ramach Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego. W jego zbiorach znalazły się monety i medale polskie i zagraniczne, starożytne i współczesne, pozyskiwane najczęściej drogą zakupu prywatnych kolekcji numizmatycznych. Do zbiorów przekazywano także monety odkryte w czasie prac budowlanych z miast na terenie Królestwa Polskiego. Organizacją Gabinetu, jego uporządkowaniem i pozyskiwaniem nowych okazów zajmował się Feliks Bentkowski. Opracował on Instrukcję dla konserwatora Gabinetu Numizmatycznego, która stanowi wyjątkowy jak na owe czasy zapis regulacji i strategii rozwoju kolekcji i fachowej nad nią opieki. Po zamknięciu Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego Gabinet Numizmatyczny został w całości wywieziony do Petersburga.

Daty działalności / zakres czasowy:

1816 – propozycje zakupu kolekcji numizmatycznych Bentkowskiego i Biernackiego
1824 – zakup kolekcji numizmatycznej Biernackiego
1828 – przygotowanie pomieszczeń na kolekcję Gabinetu Numizmatycznego
1831 – zamknięcie Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego
1832 – wywóz zbiorów Gabinetu Numizmatycznego do Petersburga

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

narodowościowa polska; lokalna o charakterze krajoznawczym, ponad religijnym i ponadnarodowym

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny:

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski, Pałac Kazimierzowski, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, Królestwo Polskie 1828: pom. nr 1 w oficynie Pałacu Kazimierzowskiego
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	xxx	xxx
GODZINY OTWARCIA	xxx	1831: [planowano] raz w tygodniu studenci i wykładowcy; po wcześniejszym umówieniu zwiedzający spoza uniwersytetu
DYREKTORZY	xxx	xxx
ZARZĄDCA	xxx	Królewski Uniwersytet Warszawski
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	xxx	zaadaptowany

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

xxx

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie jak monet i medali krajowych i zagranicznych, jako zbiory narodowe do nauki historii.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

numizmaty polskie i zagraniczne

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

xxx

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Biernacki Józef (1765-1826) wojskowy, kolekcjoner numizmatów, w latach 1824-1826 konserwator projektowanego Gabinetu Numizmatycznego, zgodnie z umową zakupu jego zbioru § 3: „Stosownie do umowy przedugodowej, w której dobrowolnie Wny major Biernacki przyjął na siebie obowiązek konserwatora przyszłego gabinetu numizmatycznego przy Uniwersytecie królewsko-warszawskim, bez żądania innego wynagrodzenia i, nie tylko utrzymać porządek ten zbiór, w przeznaczyc się na to mającym lokalu, ale oraz starać się o powiększenie onego, obowiązkiem zostaje we wszystkim takowej deklaracji zadosyć uczynić” (Bieliński 1907: 616 przyp. 1)

Bentkowski Feliks Jan (1781-1852) historyk literatury, językoznawca, archiwista, członek-korespondent Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Wykładowca w Liceum Warszawskim, następnie Królewskiego Uniwersytetu Warszawskiego (1817), trzykrotny dziekan Wydziału Nauk i Sztuk Pięknych. Od 1827 kustosz Gabinetu Numizmatycznego.

Tensiorowski Józef (?-?) magister nauk i sztuk pięknych, rejent kancelarii konsystorza archidiecezji warszawskiej, pomocnik przy Gabinetu (1827).

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

xxx

Kalendarium (historia instytucji)

W 1816 roku Feliks Bentkowski zaproponował Komisji Rządowej zakup jego kolekcji numizmatycznej (za 200 dukatów), jako fundamentu dla „kolekcji narodowych pamiątek, przynoszącej sławę i użytek krajowi” (Bieliński 1907: 613). Ze względu na brak środków oraz gabinetu numizmatycznego Komisja odłożyła ewentualny zakup na czas późniejszy. W tym samym roku z podobną propozycją wyszedł major wojsk rosyjskich Józef Biernacki, kierując prośbę bezpośrednio do cara Aleksandra. Również w tym przypadku Komisja Rządowa, opiniująca wniosek, odniosła się nie niego negatywnie (1817). W kolejnych latach do zbiorów uniwersyteckich Komisja oświecenia przekazywała monety i medale, które stanowiły zaczątek zbiorów. W 1824 roku zakupiono kolekcję Biernackiego, dwa lata później Albertrandiego. Opublikowano również postanowienie o obowiązku przekazywania obowiązkowego egzemplarza medalów wystawianych na widok publiczny do Gabinetu Numizmatycznego.

Kolekcja Gabinetu rosła systematycznie, najczęściej poprzez zakupy kolekcji oferowanych Uniwersytetowi przez ich twórców. Przeważały zbiory monet i medal polskich i starożytnych (greckich i rzymskich). Do kolekcji przekazywano także numizmaty znalezione na terenie królestwa Polskiego w czasie robót budowlanych. Za tworzenie kolekcji od 1827 roku odpowiedzialny był prof. Bentkowski, który prowadził korespondencję w celu zakupu najważniejszych zbiorów oraz uporządkowywał i katalogował. Gabinet zajął lokal w oficynie Pałacu Kazimierzowskiego, w pomieszczeniu nr 1. Numizmaty przechowywane były w szafach z szufladami, na potrzeby

zwiedzających zamówiono także szafy i stoły ze szkleniem, umożliwiające prezentację najcenniejszych okazów. Ze względu na wartość materialną zbioru, nad jego bezpieczeństwem czuwał stróż nocny. W 1829 roku Gabinet zwiedził car Mikołaj I, obiecując przesłanie monet perskich, prawdopodobnie jednak obietnica ta nie została zrealizowana. Początkowo prace przy uporządkowaniu zbiorów Bentkowski prowadził bez wynagrodzenia, w 1830 roku przygotowano zarządzenie umożliwiające wypłatę pensji. Została do niego dołączona instrukcja dla konserwatora Gabinetu Numizmatycznego, przygotowana przez Bentkowskiego, określająca zadania i cele pracownika Gabinetu. Instrukcja została zatwierdzona przez Komisję.

W 1831 roku Rząd narodowy nakazał przekazanie do Banku Narodowego kosztowności oraz zbiorów Gabinetu Numizmatycznego w opieczętowanych pakach. Pod koniec sierpnia 1831 roku Bentkowski złożył jako depozyt dwie skrzynie z numizmatami oraz jedną z kosztownościami Uniwersytetu. W listopadzie władze uniwersytetu zwróciły się do Rządu tymczasowego z prośbą o zwrot przekazanych do Banku depozytów. Po otrzymaniu zgody skrzynie miały zostać przekazane do Gabinetu. Ich odbioru dokonać mieli urzędnicy Krassowski i Popow z Petersburga. W 1832 roku Gabinet Numizmatyczny został całkowicie zdany komisarzom z Petersburga. Już wówczas wiadomo było, że zbiory mają zostać przewiezione do Petersburga, wraz z kolekcją Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszawskiego oraz Biblioteką Uniwersytecką. W związku z tym Bentkowski starał się zatrzymać w Warszawie dublety monet, jednak najprawdopodobniej prośba ta nie została uwzględniona.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1824: monety znalezione w Radomiu 4 sz. (węgierskie, czeska, hiszpańska)

1827: 3 298 szt.

1832: 18 111 szt. numizmatów (złoty 924, srebrnych 12 792, brązowych 4 173, z innych materiałów 222 szt., w tym 15 191 szt. monet)

1824: kolekcja Biernackiego (2 816 szt. przedmiotów: dukaty polskie złote 22 szt.; brakteaty i denary 201 szt.; talary polskie 30 szt.; dublony talary 9 szt.; monety polskie 868 szt.; medale polskie srebrne i brązowe 169 szt.; medale do historii polski złote, srebrne, brązowe 40 szt.; etruski i inne starożytności 319 szt.; monety zagraniczne złote, srebrne i brązowe 49 szt.; monety z różnych krajów 17 szt.; monety czeskie starożytne, srebrne i brązowe 154 szt.; figury z brązu, księgi i starożytności 104 szt.; medale greckie 47 szt.; medale rzymskie konsularne 49 szt.; medale rzymskie cesarskie srebrne i brązowe 549 szt.; medale żon cesarskich 60 szt.; assy rzymskie 17 szt.; wyciski z ołowiu 14 szt.; nowo zakupione monety 63 szt.)

1826: kolekcja Albertrandiego (1 174 szt.: medale greckie srebrne, królów, miast, osad rzymskich 68 szt.; medale rzymskie familijne, cesarzów 441 szt.; monety polskie brakteaty, królewskie, 533 szt.; monety krzyżackie, szwedzkie i inne 132 szt.); monety

1827: dary (416 szt. monet, 5 szt. medali, 16 szt. starożytnych osobliwości)

1828: zapis Biernackiego (1107 szt. medali polskich, medale rzymskie familijne, numizmaty); numizmaty i medale z kolekcji Glińskiego (334 szt. medale królewskie, koronacyjne, Czackiego, Kościuszki, dukaty, talary z różnych kruszców)

1829: kolekcja Beckera (296 szt. numizmaty srebrne, starożytne greckie, rzymskie, średniowieczne), 1830: kolekcja Ignacego Neumarka (4 908 szt. okazów z katalogów szczegółowych: medale greckie 172 szt.; medale rzymskie 1092 szt.; medale nowożytne 1512 szt.; monety nowożytne 2 087 szt.; ponadto: numizmaty srebrne i brązowe 600 szt.; medale rzymskie srebrne i brązowe 1 080 szt.; medale nowożytne polskie i zagraniczne); kolekcja Tadeusza Wolańskiego (5 000 szt.: numizmaty polskie 2 680 szt.: rzymskie 2 320 szt.); kolekcja Kajetana

Kwiatkowskiego (270 szt. medali polskich złotych, srebrnych, brązowych, cynowych); medale brązowe z Paryża (105 szt.);

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

kolekcja Ignacego Neumarka

Strategia pozyskiwania zbiorów

zakupy: kolekcja numizmatyczna Józefa Biernackiego (1824); kolekcja monet i medali po biskupie Janie Albertrandim od Florianny Laskaris (1826), kolekcja Glińskiego [aukcja] (1828), kolekcja Beckera z Hamburga (1829), kolekcja Ignacego Neumarka (1829/1830), kolekcja Tadeusza Wolańskiego (1830), kolekcja Kajetana Kwiatkowskiego (1830); medale z Paryża (1830)

przekazy:

1824: monety od Komisji Skarbu (znalezionych przy plantowaniu placu zamkowego w Radom, 4 szt.); monety od Komisji oświecenia (od Komisji województwa sandomierskiego, znalezione w czasie budowy domu w Wąchocku, 24 szt.)

1825: medale od Komisji oświecenia (od konsula generalnego austriackiego w Królestwie Polskim (srebrny, 2 miedziane, wybite na pamiątkę założenia Biblioteki Ossolińskich); monety z Pułtuszka od Komisji oświecenia (monety znalezione przy pałacu Pułtuskim od biskupa płockiego Prażmowskiego, wybrane egzemplarze, 334 szt.)

1828: monety od Komisji oświecenia (z Kasy miasta Lublina, z gmachu pokarmelickiego)

wymiana dubletów (Kazimierz Badtki, Władysław hr. Ostrowski)

Wg instrukcji (Bentkowski 1830):

„II. O pomnażaniu zbioru numizmatycznego.

§. 9. Szczególniejszą bacność zwracać będzie konserwator, aby zbiór medalów i monet polskich i dawniejszych słowiańskich, tudzież z dziejami Polski ściślejszy związek mających, do jak największej doprowadzić kompletności.

§. 10. Konserwator nad sumę rocznie sobie na pomnożenie zbioru przeznaczoną, nic do gabinetu zakupywać nie może. Kupna fundusz wspomniony przechodzące, wynosić będzie projective do Rady Uniwersytetu, która według uznanej potrzeby stosowną sumę wyjedna.

§. 11. Zmiany wszelkie dźać się powinny za upoważnieniem Rady lub rektora, do czego utworzoną będzie osobna księga, w której przedmioty nabyte i wydane, zanotowane będą z podpisem rektora” (Bieliński 1907: 639)

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

1826: ks. Białobrzegi, prezes Zgromadzenia XX. Komunistów węgrowskich (monety 7 szt.)

1828: zapis testamentowy Biernackiego (1107 szt. medali i numizmatów)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

xxx

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

Konfiskata Gabinetu Numizmatycznego i przewiezienie do Petersburga, 1832

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1827: przygotowanie pomieszczenia nr I w budynku dawnego gmachu uniwersyteckiego na Gabinet Numizmatyczny. Na jego potrzeby dokonano prac murarskich i ślusarskich, zakupiono szafy i stoły.

1828: powiększenie lokalu „o jedno okno” [włączenie dodatkowego pomieszczenia], dodanie szafy podokiennej, szafy ze 120 szufladami 8 szt.; szafy jesionowe szklone z trzech stron, wyklejone błękitnym barchanem 2 szt.; Na wyposażeniu Gabinetu była również waga mosiężna i stalowa do laku oraz przybory pisarskie. Gabinet Numizmatyczny był dozorowany przez stróży nocnych, władze państwowe nie zgodziły się na przydzielenie straży wojskowej.

1831: [zgodnie z instrukcją] oprócz szaf zawierających usystematyzowane numizmaty planowano umieszczenie dodatkowej szafy (1-2 szt.) zw. publicznymi, ze szklanymi ścianami, do prezentacji medali z różnych kruszców

Wystawy czasowe

xxx

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Biernacki Józef, Spis kolekcji monet i medalów, Warszawa, ca 1824 rkps

Bentkowski Felix, Spis medalów polskich lub z dziejami krainy polskiéy stycznych, w gabinecie Król. Alex. Uniwersytetu w Warszawie znajdujących się, tudzież ze zbiorów i pism rozmaitych lub podań zebrany i porządkiem lat ułożony, Warszawa : Drukarnia Kommissyi Rz. W. R. i O. P., 1830

Spisy częściowe; 1831: planowano założenie 4 ksiąg inwentarzowych: dziennika, księgi kupna, księgi darowizn, księgi dubletów;

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Bentkowski Feliks, Instrukcja dla konserwatora Gabinetu Numizmatycznego przy Królewskim Aleksandrowskim Uniwersytecie, [Warszawa, 1831]

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

brak danych

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

brak danych

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

1829: car Mikołaj I

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1824, r. 1, s. 87-145 [105-107]

Uniwersytet Królewski Warszawski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1826/27, r. 2, s. 197-227 [216]

Królewski Uniwersytet Alexandrowski, Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim, 1830, r. 3, s. 125-144 [141-142]

Ajewski Konrad, 1993. Zbiory artystyczne Uniwersytetu Warszawskiego w dobie Królestwa Kongresowego, Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, 1993, nr 38/1, s. 51-76

Bentkowski Feliks, Instrukcja dla konserwatora Gabinetu Numizmatycznego przy Królewskim Aleksandrowskim Uniwersytecie, [?]

Bentkowski Felix, Spis medalów polskich lub z dziejami krainy polskiej stycznych, w gabinecie Król. Alex. Uniwersytetu w Warszawie znajdujących się, tudzież ze zbiorów i pism rozmaitych lub podań zebrany i porządkiem lat ułożony, Warszawa: Drukarnia Kommissyi Rz. W. R. i O. P., 1830

Bieliński Józef, 1907. *Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831)*. T. 1-3, Kraków-Warszawa: skł. gł. w Księgarni E. Wende i Ska (T. Hiż i A. Turkuł); [druk:] W. L. Anczyc i Spółka

Kolendo Jerzy, 1993. Zbiory zabytków archeologicznych oraz kolekcje numizmatyczne na Uniwersytecie Warszawskim w latach 1816–1915, [w:] *Dzieje archeologii na Uniwersytecie Warszawskim*, red. S. K. Kozłowski, Warszawa

Kolendo Jerzy, 2002. Zbiory zabytków pradziejowych na Uniwersytecie Warszawskim, „Światowit”, t. 4 (45), fasc. B, s. 87-100

Kolendo Jerzy, 2003. Trzy kolekcje numizmatyczne na Uniwersytecie Warszawskim, [w:] *Kultura artystyczna Uniwersytetu Warszawskiego : ars et educatio*, red. nauk. i koncepcja t. Jerzy Miziołek, Warszawa: UW

Mycielski Maciej, 2016. *Uniwersytet Królewski 1816-1831*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816–1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 53-362

Szwarc Andrzej, 2016 a. *Warszawa bez uniwersytetu 1831–1857*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816–1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 363-414

Szwarc Andrzej, 2016 b. *Akademia Medyko-Chirurgiczna i Szkoła Główna 1857–1869*, [w:] *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1816–1915*, red. nauk. Kizwalter Tomasz, Warszawa: Wyd. UW, s. 415-556

F. M. Sobieszczański *Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu miasta Warszawy od najdawniejszych czasów aż do 1847 roku* Warszawa 1848, s. 456

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Archiwum Główne Akt Dawnych:

Zespół: 1/253/0 Centralne Władze Oświatowe Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego »

Seria: 4 Komisja Rządowa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego » Jednostka: 21, Akta dotyczące się gabinetu numizmatycznego [w Uniwersytecie Królewskim Warszawskim]

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

brak danych

Ciekawe cytaty

„Chcąc zapewnić wzrost Gabinetom numizmatycznym na przełożenie Komisji rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego stanowi:

Artykuł 1. Wszelkie medale w kraju na widok publiczny bądź to kosztem Rządu, bądź jakiego Towarzystwa, bądź prywatnych osób za pozwoleniem Rządu wychodzące, mają być składane po jednej sztuce do gabinetów przy Radzie stanu, przy Królewsko-warszawskim Uniwersytecie i przy zbiorach Towarzystwa Przyjaciół nauk warszawskiego.

Artykuł 2. Dopelnienie nieniejszego postanowienia, które w Dzienniku Praw ma być umieszczone, Komisji rządowej wyznań religijnych i oświecenia publicznego poleca.

Działo się w Warszawie an posiedzeniu Rady administracyjnej dnia 25 listopada 1826 r.” (Bieliński 1907: 623)

„Urządzenie Gabinetu numizmatycznego, według projektu prof. Ritschla postępowało raźnie, dzięki temu Komisya rządowa anszlagi zatwierdziła i reskryptem dnia 23 lipca 1827 r. zalecała Bantkowskiemu, aby wszystkie przeszkody usuwał i gabinet, którego został konserwatorem, jak najprędzej ułożył” (Bieliński 1907: 624)

„Im więcej Rada jest przeświadczona o niezmordowanej gorliwości terażniejszego konserwatora [Bentkowskiego], im sprawiedliwiej w nim Wysoka Komisya rządowa ufność swą pokłada, im trudniej nakoniec byłoby przez kogo innego zastąpić to miejsce, - tem pewniejszym jest Wydział, że Rada przedstawić, a Wysoka Komisya przyjąć zechce, aby konserwator zbioru numizmatycznego prof. Bentkowski pobierał rocznie, jeżeli nie 4000 złp., tedy przynajmniej 3000. Za pierwsza jednak sumą Wydział wnioskuje, ponieważ widzi nawał zatrudnienia i pracy około najważniejszego i najkosztowniejszego zakładu, którego dozór i utrzymanie jedynie z utrzymaniem Biblioteki porównanem być może. Prócz tego ciągly etatowy manualista konserwatorowi przydanym być musi” (Bieliński 1907: 637)

UWAGI:

należy uzupełnić o materiały archiwalne

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

2018-08-30

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

xxx

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	